

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ
ΣΤΑ «ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΜΑΤΑ» ΤΟΥ ΣΩΚΡ. Λ. ΣΚΑΡΤΣΗ

Με τὰ «Τραγουδίσματα» τοῦ Σωκράτη Σκαρτσῆ, ἄρχισα οὐσιαστικώτερα μιὰ σειρὰ ἀπὸ μελέτες (συνθετικές) στὸ δημοτικὸ τραγούδι.

Ὅσο ἂν προσπάθησα στὸ παρελθόν, νὰ κάνω κάτι παρόμοιο, ἐβλεπα πάντα ὅτι κάτι ἔλειπε. Οἱ λέξεις. Ἡ πιστότητα τῆς λέξης· ἡ καθαρὴ λέξη καὶ εἰλικρινής. Τώρα βρίσκομαι στὴ θέτη νὰ πῶ ὅτι αὐτὴ ἡ εἰλικρίνεια ὑπάρχει στὸ ἔργο τοῦ Σκαρτσῆ. Καὶ παίρνοντας τὰ «Τραγουδίσματά» του ἀνεκάλυψα τὸ «νέο δημιουργῶδες» ποὺ τὸ πρόσωπο τοῦ δημιουργοῦ εἶναι αὐτὴ τὴ φορὰ, γνωστό.

Μελοποιώντας ἓνα μέρος τῶν «Τραγουδισμάτων» εἶδα πῶς αἱ σκέψεις μου γιὰ τὸ —γενικά— ἐ λ λ η ν ι κ ὸ τραγούδι, διασταυρώνονταν με αὐτέες τοῦ ποιητῆ.

Τὶ πᾶ νὰ πεῖ «μὲ ἄρᾶς τὸ δημοτικὸ τραγούδι». Τίποτα. Εἶναι ξεκάρφωτο ἔτσι. Οἱ μουσικοὶ σήμερα παίρνουν, εἴτε νταούλια καὶ κλαρίνα καὶ βαράν καὶ τραγουδᾶνε, εἴτε (οἱ πιὸ ἔντεχνοί) κάνουν τὸ εἶδος συμφωνικό.

[Δηλ. μιὰ ἐπιφανειακὴ διακρίνιση τοῦ τραγουδιοῦ]

Τέλος πάντων, αὐτὴ τὴν ἱστορία θὰ θέλαμε ἢ μιὰ δλόκληρη «Ὑδρία» νὰ τὴν ποῦμε ἢ νὰ μὴν ἐπεκταθοῦμε ἄλλο καὶ ν' ἀφήσουμε τὸν κόσμον νὰ συνεχίσει τὴ ζωὴ ποὺ καὶ τοὺς μουσικούς νὰ γράφουν. . . .

Ἐχοντας τὰ «Τραγουδίσματα» σὰν πρώτη ἐπίσημη ἀναφορὰ στὸ ἑλληνικὸ δημοτικὸ ἄσμα, προσπάθησα νὰ φτιάξω ἓναν ἀτσάλινον κρίκον ἱκανόν, πρῶτα, ν' ἀφήσει μετὰ τὸν καιρὸ ἀποτύπωμα ἄσβυστο καὶ σημαδιακὸ στὴν καθαρὴ ἑλληνικὴ μουσικὴ πραγματικότητα καὶ δεύτερο, κατάλληλον νὰ ἐνωθεῖ μετὰ τὸ δεύτερο κρίκον ποὺ θὰ ῥχόταν ἀναπόφευκτα.

Ἐνα χαρακτηριστικὸ δείγμα στὸ ἔργο αὐτοῦ τοῦ Σκαρτσῆ εἶναι καὶ ἓνα μέρος ἐνὸς τραγουδιοῦ του (παράδ. 1). Γράφοντάς το στὴ μείζονα κλίμακα τῆς ΔΑ καὶ ἔχοντας ἓνα ρυθμὸ *allegro*, προσπάθησα νὰ δώσω ἀπλᾶ καὶ σύντομα τὴν εἰλικρίνεια καὶ καθαρότητα τοῦ ποιήματος, χωρὶς νὰ τὸ κάνω μελωδικὰ κοινότυπο.

Ὅπωςδὴποτε, δύσκολη ἀπαίτηση. Τὸ ὅλο θέμα δὲ λύνεται τελικά μετὰ μιὰ κριτικὴ. Ἡ παρουσία τῶν ἰδιῶν λέξεων στὸ τραγούδι παίζει ταυτόχρονα ἓνα βοηθητικὸ ρόλο, ἄμεσο στὴν ἡ-

1. *Allegro*

— το πῦρ το φῶς· ὁ τῶν ἁγίων ὁ ἰσχυρὸς τῶν ἰσχυρῶν —

— καὶ ἀπατάται καὶ αὐτὸς — καὶ οὐκ ἐν ἡμῖν.

2a *Allegretto*

— ὦ οὐρανὲ ἐξ ἑοῦ — καὶ ἀχρεῖα — κατηράσθηται —

— ἡ ἀνομία ἐν ἐμῇ — τῇ ἐμῇ ἐν ἐμῇ — κατηράσθηται —

κατηράσθηται κατηράσθηται —

2B *Allegretto*

— ὦ οὐρανὲ ἐξ ἑοῦ καὶ ἀχρεῖα κατηράσθηται κατηράσθηται — ὦ οὐρανὲ ἐξ ἑοῦ καὶ ἀχρεῖα κατηράσθηται κατηράσθηται —

4 volte

κατηράσθηται —

3. *Allegretto*

— ὦ κοσμοῦ καὶ ἐμῇ ἐμῇ καὶ ἐμῇ ἐμῇ —

4. *Allegro*

— καὶ ἐμῇ καὶ ἐμῇ καὶ ἐμῇ καὶ ἐμῇ — καὶ ἐμῇ καὶ ἐμῇ καὶ ἐμῇ καὶ ἐμῇ —

ἐμῇ —

χητική δομή του, τόσο πολύ που αυτός ο ήχος, αυτή η μουσική γίνεται το *secondo*, θάλεγα, στη α' φωνή — λόγος.

Οί ελάσσονες και οί μείζονες τρόποι εναλλάσσονται πάντα στο έργο. Δεν τηρώ όμως τη κλασσική μουσική γνώμη, ότι δηλ. ο ελάσσοντας είναι ο λυπητερός και ο μείζοντας είναι ο χαρούμενος. Μά ούτε και αντιδρώ στη γνώμη αυτή. Δεν τίθεται τέτοιο θέμα. Φέρνοντας τα παραδείγματα 2α, τραγουδῶ μ' ελάσσονες γραμμές ποιητική καταφατική δοξαστική και μὴ γραμμή τους.

Τὸ παράδ. 2β ἀναφέρεται στη συνέχεια τοῦ 2α. Είναι ἡ συνέχεια τοῦ 2α τραγουδιοῦ. Είναι τὸ ἐπὶ μέρους μείζον στοιχείο στοῦ τραγουδιῶν αὐτό. Είναι ἡ ἀνταπάντησις.

Ἐκεῖνο ὅμως ποῦχει σημασία στοῦ 2β εἶναι ὁ ρυθμὸς καὶ ἀναφέρονται ἰδιαίτερα ἐξαιτίας τοῦ συλλαβικοῦ ἰδιαίτερου στοῦ λόγου.

Ἐπρεπε νὰ «χ τ υ π η θ ο ὤ ν» οἱ συλλαβὲς ἀνάλογα στοῦ μουσικοῦ κλίμα τοῦ τραγουδιοῦ καὶ συγκεκριμένα σ' ἐκείνης τῆς μουσικῆς στιγμῆς, χωρὶς ἀνάσα. Νὰ ὑπάρχει μιὰ ἀπόλυτη συνέχεια στοὺς φθόγγους χωρὶς, δέδαια, διακοπή. Πιστεύω πῶς πέτυχε.

Πιστεύοντας πάντα στη σωστή ἀπλότητα τῆς ἔκφρασις προσπάθησα νὰ ἐνώσω μὲ τὰ τρία τελευταῖα «ποιήματα — τραγουδίσματα» τῆς συλλογῆς τ' ἀπόλυτο τῆς ρυθμικῆς ἀγωγῆς, «τοποθετώντας» ἀνάμεσά τους μιὰ μελωδική γραμμή, προσιτή, θάλεγα, στ' αὐτί. (παράδ. 4).

[Σ' αὐτὸ τὸ παράδειγμα (4) ὑπάρχει τὸ α' μέρος τῆς ὅλης μουσικῆς ἀνάλυσις τοῦ ποιήματος].

Περιγράφω στη μουσική μου τὸ λόγο τοῦ Σκαρτσῆ ποῦναι ἐκτὸς ἀπὸ δίωμα, καὶ μεγάλη μουσικὴ ἀνάγκη — ἀνοιγμα — διέξοδος σ' ἐκεῖνα που ἔχω ὁραματισθεῖ — διωθεῖ, ἀπὸ πολλοὺς κειροὺς πρὶν.....

Βρίσκομαι στὴν ἀρχή. Ὁ λόγος τοῦ ποιητῆ Σκαρτσῆ μου παρέχει τὸ μέσο τῆς ἔκφρασις μου ποῦφαχνα κάποτε ἀλλὰ καὶ που θὰ φάχνω πάντα στὴν εὑρεση τρόπων διαιώνισις τῆς καὶ ἀγάπης τῆς.